

Teht. 1. (13:3, melkein) Tutki lyhyesti, onko joukko $A_k \subset \mathbb{R}^2$ (a) kompakti, (b) täydellinen, kun

$$A_1 = \{(x, y) \mid x^2/3 + y^2 \leq 4\}, \quad A_2 = \{(x, y) \mid x^2 y^2 = 1\}, \quad A_3 = \{(x, y) \mid x^2 + y^2 < 4\}.$$

Ratk. Joukko $A_1 = \{(x, y) \mid x^2/12 + y^2/4 \leq 1\}$ (suljettu ellipsialue) on suljettu ja rajoitettu, joten se on kompakti (lause 13.14) ja täydellinen (lause 12.6).

Joukko $A_2 = \{(x, y) \mid xy = \pm 1\}$ (hyperbelien $xy = 1$ ja $xy = -1$ yhdiste) on suljettu, joten se on täydellinen, mutta rajoittamaton, joten se ei ole kompakti.

Joukko A_3 (avoin kiekko) ei ole suljettu, joten se ei ole kompakti eikä täydellinen.

Teht. 2. Olkoon $A \neq \emptyset$ tason $\mathbb{R}^2$ suljettu ja rajoitettu osajoukko. Osoita, että löytyy sellainen piste $(a, b) \in A$, että $x^2 + 2 \sin y \geq a^2 + 2 \sin b$ kaikilla $(x, y) \in A$.

Ohje. Käytä jatkuva kuvauksia.

Ratk. Määritellään jatkuva funktio $f: A \rightarrow \mathbb{R}$, $(x, y) \mapsto x^2 + 2 \sin y$. Joukko A on kompakti ja epätyhjä, joten funktiolla f on olemassa pienin arvo $\min f$ (lause 13.21), toisin sanoen on olemassa piste $(a, b) \in A$, jolla $f(x, y) \geq f(a, b)$ kaikilla $(x, y) \in A$. Piste (a, b) on siten vaadittu.

Teht. 3. (13:21) Olkoon kuvaus $f: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$ jatkuva, ja olkoon se tasaisesti jatkuva joukossa $\mathbb{R}^n \setminus B^n$ (B^n avoin yksikkökuula). Osoita, että f on tasaisesti jatkuva koko $\mathbb{R}^n$:ssä.

Huom. Kuvauksen maalina voisi olla mikä tahansa metrinen avaruus.

Ohje. Niin iso kuula $A = \overline{B}(\mathbf{0}, r)$ ja niin pieni $\delta > 0$, että $x, y \in A$ tai $x, y \in \mathbb{R}^n \setminus B^n$ aina, kun $|x - y| < \delta$. Piirrä itsellesi kuva.

Ratk. Olkoon $A = \overline{B}(\mathbf{0}, 2)$. Tällöin A on $\mathbb{R}^n$:n suljettuna ja rajoitettuna osajoukkona kompakti, joten $f|_A$ on jatkuvana kuvauksena tasaisesti jatkuva (lause 13.36). Huomataan myös, että $d(B^n, \mathbb{R}^n \setminus A) = 1$.

Olkoon $\varepsilon > 0$. Koska $f|_A$ on äskeisen nojalla tasaisesti jatkuva, on olemassa sellainen $\delta_1 > 0$, että $|f(x) - f(y)| < \varepsilon$, jos $x, y \in A$ ja $|x - y| < \delta_1$. Koska $f|_{\mathbb{R}^n \setminus B^n}$ on oletuksen nojalla tasaisesti jatkuva, on olemassa sellainen $\delta_2 > 0$, että $|f(x) - f(y)| < \varepsilon$, jos $x, y \in \mathbb{R}^n \setminus B^n$ ja $|x - y| < \delta_2$.

Valitaan $\delta = \min(1, \delta_1, \delta_2) > 0$. Tarkastellaan pisteitä $x, y \in \mathbb{R}^n$, joilla $|x - y| < \delta$. Ehdon $|x - y| < 1$ tähden ei voi olla sekä $\{x, y\} \cap B^n \neq \emptyset$ että $\{x, y\} \cap A \neq \emptyset$. Siis on aina $\{x, y\} \subset A$ tai $\{x, y\} \subset \mathbb{R}^n \setminus B^n$. Koska $|x - y| < \delta_1$ ja $|x - y| < \delta_2$, niin molemmissa tapauksessa on $|f(x) - f(y)| < \varepsilon$. Täten f on tasaisesti jatkuva $\mathbb{R}^n$:ssä.

Huom. Voitaisiin myös ensin valita δ_2 ja sitten asettaa $A = \overline{B}(\mathbf{0}, 1 + \delta_2)$ (nyt A siis riippuisi luvusta ε) sekä tämän jälkeen valita δ_1 , jolloin $\delta = \min(\delta_1, \delta_2)$ kävisi.

Teht. 4. (13:4, muunnos) Olkoon avaruus (X, d) kompakti, ja olkoon $A_1 \supset A_2 \supset \dots$ laskeva jono sen suljettuja epätyhjiä osajoukkoja.

(a) Osoita sopivan jonon avulla, että leikkaus $\bigcap_{n \in \mathbb{N}} A_n$ on epätyhjä ja kompakti.

Huom. Jos lisäksi $d(A_n) \rightarrow 0$, niin leikkaus on yksiö (vrt. tehtävä 4 harjoitus 9).

(b) Onko leikkaus välttämättä epätyhjä, jos kompaktiutta ei oleteta?

Ohje. (b) Valitse $X = \mathbb{R}$ ja siinä sopivat sisäkkäiset suljetut välit.

Ratk. (a) Olkoon $A = \bigcap_{n \in \mathbb{N}} A_n$. Joukko A on suljettu, joten A on kompakti (lause 13.7).

Kullakin $n \in \mathbb{N}$ voidaan valita piste $x_n \in A_n$. Tällöin (x_n) on jono kompaktissa avaruudessa X , joten sillä on jokin X :n pistettä x kohti suppeneva osajono (x_{n_k}) . Jos $p \in \mathbb{N}$, niin kaikilla $k \geq p$ on $n_k \geq n_p \geq p$, joten $(x_{n_k})_{k \geq p}$ on jono joukossa A_p , joka on suljettu, jolloin siis $x = \lim_{p \leq k \rightarrow \infty} x_{n_k} \in A_p$. Täten $x \in A = \bigcap_{p \in \mathbb{N}} A_p$. Siis $A \neq \emptyset$.

(b) Ei. Olkoon esimerkiksi $X = \mathbb{R}$ ja $A_n = [n, \infty[$ kaikilla $n \in \mathbb{N}$. Tällöin jono (A_n) toteuttaa (a)-kohdan oletukset, mutta X ei ole kompakti. Selvästi $\bigcap_{n \in \mathbb{N}} A_n = \emptyset$.

Teht. 5. (a) Olkoon $r > 0$, ja olkoon A metrisen avaruuden (X, d) osajoukko, josta löytyy sellainen jono (x_n) , että $d(x_k, x_n) \geq r$ aina, kun $k \neq n$. Osoita, että tällöin A ei ole kompakti.

(b) Varustetaan jatkuvien funktioiden avaruus $E = C([0, 1], \mathbb{R})$ supnormilla $\| \cdot \|_\infty$, $\|f\|_\infty = \sup\{|f(x)| : x \in [0, 1]\}$, kun $f \in E$. Osoita (a)-kohtaa hyväksi käyttäen, että E :n suljettu yksikkökuula

$$\overline{B} = \overline{B}(\mathbf{0}, 1) = \{f \in E : \|f\|_\infty \leq 1\}$$

ei ole kompakti, vaikka se tunnetusti on suljettu ja rajoitettu joukko E :ssä.

Ohje. (b) Jono paloittain määriteltyjä (yksinkertaisia) funktioita $f_n : [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}$, jotka ovat hengissä väleillä $]1/(n+1), 1/n[$, eli kaksi ei yhtä aikaa.

Ratk. (a) Jonon (x_n) jokaiselle osajonolle (x_{n_k}) pätee, että $d(x_{n_k}, x_{n_l}) \geq r$ aina, kun $k \neq l$, joten jono (x_{n_k}) ei ole Cauchy jono eikä täten suppene (vaan siis *hajaantuu*; termi puuttuu kirjasta). Täten A ei ole kompakti.

(b) Kullakin $n \in \mathbb{N}$ määritellään piste $x_n = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{n+1} + \frac{1}{n} \right)$ sekä jatkuva funktio $f_n : [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}$ asettamalla

$$f_n(x) = \begin{cases} 1 - \frac{2|x - x_n|}{\frac{1}{n} - \frac{1}{n+1}}, & \text{kun } \frac{1}{n+1} \leq x \leq \frac{1}{n} \\ 0, & \text{kun } 0 \leq x \leq \frac{1}{n+1} \text{ tai } \frac{1}{n} \leq x \leq 1, \end{cases}$$

jolloin $0 \leq f_n(x) \leq f_n(x_n) = 1$ kaikilla $x \in [0, 1]$ ja siis $\|f\|_\infty = 1$.

Tapauksessa $k \neq n$ on $]1/(k+1), 1/k[\cap]1/(n+1), 1/n[= \emptyset$, joten $|f_k(x) - f_n(x)| = \max\{f_k(x), f_n(x)\}$ kaikilla $x \in [0, 1]$ ja siis $\|f_k - f_n\|_\infty = 1$.

Täten soveltamalla (a)-kohtaa sijoituksella $(X, A, (x_n), r) \mapsto (E, \overline{B}, (f_n), 1)$ nähdään, että $\overline{B}$ ei ole kompakti.

Teht. 6. (13:18, kahden pisteen tehtävä) Olkoon B^n avaruuden $\mathbb{R}^n$ avoin yksikkökuula ja kuvaus $f : B^n \rightarrow B^n$ homeomorfismi. Olkoon (x_k) sellainen pistejono B^n :ssä, että $|x_k| \rightarrow 1$, kun $k \rightarrow \infty$. Osoita, että $|f(x_k)| \rightarrow 1$.

Huom. Vastaava tulos pätee myös suljetulle yksikkökuulalle $\overline{B}^n$.

Ohje. Epäsuora todistus, kompaktiutta tarvitaan.

Ratk. Olkoon $y_k = f(x_k)$ kaikilla $k \in \mathbb{N}$. Tehdään vastaoletus, että ei päde $|y_k| \rightarrow 1$. Koska $|y_k| < 1$ kaikilla $k \in \mathbb{N}$, niin tällöin on olemassa luku $r \in]0, 1[$ ja jonon (y_k) osajono (y_{k_l}) , jolle $|y_{k_l}| \leq r$ kaikilla $l \in \mathbb{N}$. Joukko $A = \overline{B}^n(\mathbf{0}, r) \subset B^n$ on kompakti, joten sen jonolla (y_{k_l}) on jotain A :n pistettä y kohti suppeneva osajono $(y_{k_{l_p}})$. Korvaamalla alkuperäinen jono (x_k) sen osajonolla $(x_{k_{l_p}})$ voidaan siis (yleisyyttä menettämättä) olettaa, että $|x_k| \rightarrow 1$ ja $y_k = f(x_k) \rightarrow y \in B^n$.

Tällöin käänteiskuvauksen f^{-1} jonojatkuvuuden nojalla on $x_k = f^{-1}(y_k) \rightarrow x = f^{-1}(y) \in B^n$. Mutta tästä seuraa normin jatkuvuuden tähden, että $|x_k| \rightarrow |x| < 1$, mikä on ristiriita.